

Oraanga Kerititiano e te Angaanga Orometua—Au Manako ke Mai

TIURAI 2-8

AU MEA UMERE I ROTO I TE PIPIRIA | LUKA 6-7

“Kia Maata te Aroa”

(Luka 6:37) Auraka e akakino atu, e kare kotou e akakinoia mai: auraka e akaapa atu, e kare kotou e akaapaia mai: e akakore atu i te ara, e ka akakoreia mai ta kotou.

au mea ke mai roto i te nwtsty no runga ia Luka 6:37

E akakore atu i te ara: Me kore “Kia akakore ua atu rai, kia akakoreia mai taau.” I roto i te reo Ereni “kia akakore,” te aiteanga “kia akaruke; kia tonu ke atu; kia tuku atu (ei akaraanga, tetai mouauri).” Me taangaanga tatou i teia aiteanga me tuatua no runga i te akakino e te akaapa, ka maramaia ei tāmā anga me kore kia akakore i te ara a tetai, noatu e utunga tetai.

w08 5/15 9-10 ¶13-14

Kia Akono Takinga Meitaki ua Rai

¹³ Kua taiku mai te Evangeria a Mataio i ta Iesu tuatua anga e: “Auraka e akakino atu, kia kore kotou e akakinoia mai.” (Mata. 7:1) Kia tau kia Luka, kua karanga a Iesu e: “Auraka e akakino atu, e kare kotou e akakinoia mai: auraka e akaapa atu, e kare kotou e akaapaia mai: e akakore atu i te ara, e ka akakoreia mai ta kotou.” (Luka 6:37) Kua akakino pakari te au Pharisea o te anere mataiti mua i tetai ke, tei akatumuia ki runga i te au peu kare i roto i te irava. Ko tetai ua atu aronga te akarongo maira kia Iesu e te rave ra i te reira “auraka [ratou] e akakino atu.” Inara, kia ‘akakore ua atu ratou i te ara,’ koia oki, na te akakore anga i te au apa o tetai ke. Aiteite ua ta te apotetoro ko Paulo akoanga i oronga mai no runga i te akakore anga i te ara, mei tei akakiteia i runga akenei.

¹⁴ Na te oronga anga i te akakore atu i te ara, te akakeu ra te au pipi a Iesu i te au tangata

kia akakore katoa i te ara. “Ko ta kotou oki e akakino ia etai ke ra, e akakino katoaia kotou i te reira,” i karanga ai a Iesu, “ko te aite ta kotou e aite atu, ko ta kotou rai ia kia akaaiteia mai.” (Mata. 7:2) No runga i ta tatou akono anga i tetai ke, ka kokoti tatou i ta tatou e ruru ra. —Gala. 6:7.

(Luka 6:38) Ka oronga, e ka rauka ta kotou; e ki te aite, e taomiia, e ruruia, e maringi ua atu, na te tangata e riringi mai ki roto i to kotou kakau. Ko te aite ta kotou e aite atu, ko ta kotou rai ia kia akaaiteia mai.

au mea ke mai roto i te nwtsty no runga ia Luka 6:38

Ka oronga: Me kore “Kia oronga ua rai.” Te verepa no te kupu Ereni tei taangaangaia i konei, te aiteanga “kia oronga” e kia oronga ua atu rai.

(Luka 6:38) Ka oronga, e ka rauka ta kotou; e ki te aite, e taomiia, e ruruia, e maringi ua atu, na te tangata e riringi mai ki roto i to kotou kakau. Ko te aite ta kotou e aite atu, ko ta kotou rai ia kia akaaiteia mai.

au mea ke mai roto i te nwtsty no runga ia Luka 6:38

ki roto i to kotou kakau: Te aiteanga i roto i te reo Ereni, “toou umauma.” Inara i roto i teia aerenga tuatua, te tuatua ra teia i te tuanga o tetai pereue tei maaniia mei te pute rai. No reira kia ‘riringiia mai ki roto i to kotou kakau’ te akaaite ia ra ki tetai peu tei matauia e te aronga okooko i te rave. Ka aao ratou i ta ratou apinga okooko ki roto i teia pute nei.

Kimi i te Marama o te Tuatua Mou

(Luka 6:12, 13) I te reira puke rā tona aere anga ki runga i tetai maunga e pure, e ao ua iora te po iaia i te pure anga ki te Atua. ¹³ E ao akera kua karanga atura aia ki tana au pipi e aere mai kiaia ra: kua iki iora aia tino

ngauru ma rua o ratou, ko tana ia i tapa i te ingoa e aposetolo:

w07 8/1 6 ¶1

Turanga Pae Vaerua Mou Tikai Akapeea e Rauka ai ia Koe te Reira?

E akapou putuputu ana a lesu i tetai au tuatau roa i te pure. (Ioane 17:1-26) Ei akatauanga, i mua ake ka iki ei aia i te au tangata 12 te ka riro mai ei au apotetoro nana, kua 'aere a lesu ki runga i tetai maunga e pure, e *ao ua iora te po* iaia i te pure anga ki te Atua.' (Luka 6:12) Noatu kare tikai e akapou ana i te po katoa i te pure, ko te aronga ra e manako ra i te au mea pae vaerua, ka aru ratou i te akaraanga a lesu. I mua ake ka rave ei i tetai au ikianga maata i roto i te oraanga, e maata te taime e akapou ana ratou i te pure ki te Atua, i te pati i te aratakiaanga a te vaerua tapu i te rave anga i te au ikianga te ka akameitaki roa atu i to ratou turanga pae vaerua.

(Luka 7:35) E akatikaia ra te pakari e tana katoa ra au tamariki.

au mea ke mai roto i te nwtsty no runga ia Luka 7:35

tana katoa ra au tamariki: Me kore "tei tupu." Kua akaaiteia te **pakari** ki tetai metua e tamariki tana. Te tamariki a te pakari—koa oki, te au mea i tupu no ta loane Bapetizo e ta lesu i rave—akapapu mai e kua tarevake te akaapaanga i akaapaia ai raua. Te aiteanga o ta lesu tuatua: 'Akara i te au angaanga e te tu tuatua tika, ka kite i reira koe e kua tarevake te akaapaanga.'

Tatau Pipiria

(Luka 7:36-50) Kua tuatua maira tetai o te au Pharisea ra kiaia, e kai aia i te kai ki ona. Aere atura aia ki roto i te are o taua Pharisea ra, noo ua atura i te kaingakai ra. ³⁷ E i na, tetai vaine ara i taua oire ra, kite akera e, te kaikai rā lesu i te are o taua Pharisea ra, kua taoti maira i tetai pia alabata manongi ra; ³⁸ Tu ua iora i muri mai i tona poo

vaevae, ma te aue, e mauu akera tona poo vaevae i te roi-mata, e orei iora i tona rauru, ongiongi akera, e akatainu iora i tona vaevae ki te manongi. ³⁹ Kite akera te Pharisea i tuatua kiaia i taua mea ra, kua na ko akera i roto iaia uaorai, Naringa teiane tangata e peroveta, e kite ia aia i teiane vaine e rave mai iaia nei, e tona tu: e rave ara oki aia. ⁴⁰ Kua karanga aturā lesu kiaia, na ko atura. E Simona, e manga tuatua iti taku kia koe na. Kua tuatua maira aia, E tuatua ua mai koe, e te Orometua. ⁴¹ Toko rua a tetai tangata puke kai ou: e rima anere denari i ta tetai tangata, e rima ngauru i ta tetai. ⁴² No te mea ra, kare rava o raua apinga e tutaki na'i, akakore ua atura aia i to raua katoa ou. E tenana e akakite mai koe, ko teiea tei maata i te anoano iaia i taua nga tangata ra? ⁴³ Kua tuatua mairā Simona, na ko maira, Te manako nei au ko tei akakoreia e ia te ou maata ra. Kua karanga atura aia kiaia, E manako tika toou. ⁴⁴ Kua ariu atura aia ki taua vaine ra, kua karanga atura kia Simona, Te akara nei koe i teiane vaine? i tomo mai nei au ki roto i toou nei are, e kare koe i apai mai i te vai ei orei i toku vaevae: kua orei ra aia i toku vaevae ki te roi-mata, e kua tamarō ki tona uaorai rauru. ⁴⁵ Kare koe i ongi mai iaku: kareka teiane vaine, kare rava akenei i tivata i te ongiongi i toku vaevae mei toku tomo anga mairai. ⁴⁶ Kare koe i akatainu i toku mimiti ki te akari: kareka aia, kua akamainuini i toku vaevae ki te manongi oko maata. ⁴⁷ E teiane, e akakite atu au kia koe, I tana nei ara maata, kua akakoreia ia; i maata'i tona anoano. Kareka te tangata e ara iti i akakoreia ra, e iti ia tona anoano. ⁴⁸ Kua tuatua akera aia ki taua vaine ra, Kua akakoreia taau ara. ⁴⁹ Kua tuatua akera taua aronga i te kaingakai ra i roto ia ratou uaorai, Koai teia e akakore katoa i te ara nei? ⁵⁰ Kua karanga atura aia ki taua vaine ra, Kua ora koe i toou akarongo: kia ora koe i te aerenga.

TIURAI 9-15

AU MEA UMERE I ROTO I TE PIPIRIA | LUKA 8-9

“Ka Aru Mai Iaku—Eaa te ka Anoanoia?”

(Luka 9:57, 58) E te aere atura ratou na te arataa, kua karanga atura tetai kiaia, E te Atu, ka aru atu au ia koe i toou au aerenga ravarai. ⁵⁸ Kua tuatua mairā lesu kiaia, E ana to te suoli; e toanga to te manu o te reva; kareka te Tamaiti a te tangata nei, kare ona e urunga upoko.

it-2 494

Toanga

I te tuatua anga tetai o te au tata tuatua kia lesu e: “E te Atu, ka aru atu au ia koe i toou au aerenga ravarai,” kua tuatua maira lesu kiaia: “E ana to te suoli; e toanga to te manu o te reva; kareka te Tamaiti a te tangata nei, kare ona e urunga upoko.” (Mata. 8:19, 20; Luka 9:57, 58) Te akakite nei a lesu i konei e, no tetai tangata kia riro mai ei pipi nana, ka akaruke aia i te au mea e navenave ei te kopapa, te au mea tei matauia e te tangata i te rave, e kia irinaki tikai aia ia lehova. Ka kiteaia teia kaveinga i roto i te pure tana i apii ki tana au pipi: “O mai i te kai e tau ia matou i teiane rā,” e tana katoa i tuatua e: “Koia katoa oki kotou, ko tei kore i akaruke i te au mea katoa nana ra, kare aia e riro ei pipi naku.”—Mata. 6:11; Luka 14:33.

(Luka 9:59, 60) Kua karanga atura aia ki tetai, Ka aru mai iaku. Kua na ko maira aia, E te Atu, e tuku ua ake koe iaku kia aere ana au e tanu i taku metua tane. ⁶⁰ Kua karanga aturā lesu kiaia, Vaio atu, na tei mate e tanu i to ratou i mate ra; e aere ra koe e tutu aere i te basileia no te Atua.

au mea ke mai roto i te *nwtsty* no runga ia Luka 9:59, 60

e tanu i taku metua tane: Kare te aiteanga o teia au tuatua e, koi mate ua akera te metua tane o teia tangata e te pati nei aia kia aere e

akanoonoo i te tanumanga. Naringa ko teia tei tupu, kare i reira e tano e tei ko aia ia lesu e akakite nei i teia au tuatua. I te enua e noo ra a lesu, e peu matauia kia tanuia te tangata i mate i taua rā rai. No reira kare e kore e aka maki to te metua tane o teia tangata, kare ra aia i mate. E kare katoa e tano e ka akakite a lesu kia akaruke tetai tangata i tona metua tei anoano i te tauturu, penei i reira na tona kopu tangata e tauturu ra i tona metua. (Mare. 7: 9-13) Te tuatua ra tera tangata e, ‘Ka aru au ia koe, inara te ora nei rai toku metua tane. Tiaki mai kia mate roa aia e kia tanuia e au.’ Kia lesu, te ngere nei teia tangata i te tuatau tano i te tuku i te Patireia o te Atua na mua i roto i tona oraanga.—Luka 9:60, 62.

Vaio atu, na tei mate e tanu i to ratou i mate ra: Mei tei akakiteia i roto i te au mea ke mai o Luka 9:59, te metua tane o te tangata ta lesu e tuatua ra, kare e kore kua makia aia kare ra i mate ake. No reira te karanga ra a lesu e: ‘E akaruke na tei kore i irinaki i te Atua e tanu i to ratou i mate,’ koia oki, kia akaruke tera tangata e na tona kopu tangata e akono i tona metua e kia tanu iaia me mate ake aia. Me aru ia lesu, ka aru tera tangata i te mataara ki te ora mutu kore e kia akatakake aia iaia mei rotopu i te aronga tei kore i irinaki i te Atua. I roto i ta lesu tuatua, akakite aia e me tukuia **te Patireia o te Atua** na mua i roto i te oraanga e kia akakite-kite aereia te reira, ko te tumu ia e vai ei te irinaki ki roto i te Atua.

(Luka 9:61, 62) Kua tuatua maira oki tetai, E te Atu, e aru atu au ia koe; e tuku ana ra koe iaku, kia aere au e poroaki ana i toku kopu-tangata. ⁶² Kua karanga aturā lesu kiaia, Kare rava e tangata i tuku i tona rima ki te arote, ka akara’i ki muri, e tau i te basileia o te Atua.

au mea ke mai roto i te *nwtsty* media

Arote

E aroteia ana te one kai i te tuatau me pururu te rau rakau, no te mea ka topa te ua e ka maru

te one i maro i te tuatau vera. (Akara i te App. B15.) Kua maaniia tetai arote ki te rakau tei patii tetai koi auri ki runga, e na tetai manu e uuti i te reira. Me oti te one i te aroteia, ka ruruia i reira te ua manga. Roto i te au Tuatua Tapu Epera, e taangaangaia ana te arote i roto i tetai au akatutuanga. (Aka. 14:18; Isa. 2:4; Iere. 4:3; Mika 4:3) E taangaanga putuputu ana a Iesu i te angaanga tanutanu ei akatutuanga no tana apii. Ei akaraanga, taangaanga a Iesu i te angaanga e raveia ana me arote i tetai ngai ei akataka mai i te puapinga kia riro mai ei pipi tiratiratu. (Luka 9:62) Me kare te tangata arote e akara ki runga i tana e rave ra, ka ipa tana ngai e va'i ra. Koia katoa tetai pipi a Iesu, me kare aia e akamou i te manako me kore me akaruke aia i tana angaanga, kare aia e tau no te Patireia o te Atua.

w12 4/15 15-16 ¶11-13

Akono Tamou i te Ngakau Tiratiratu Kia Iehova

¹¹ E marama meitaki ei tatou i te apiianga mei ta Iesu akatutuanga poto, ka akamaata atu tatou i te akamaramaanga no runga i teia akatutuanga. Te angaanga pakari ra tetai tangata e arote ra i te ngai tanutanu. Iaia e arote ra, te manako ra aia i tona pamiri i te kainga, au oa, te kai, te akatangi imene, te tuatau mataora, e tetai ngai marumaruru. Te inangaro ra aia i teia au apinga. Muri ake te arote anga i tetai aka enua, kua maata atu tona inangaro i taua au mea meitaki ra e kua 'akara aia ki te au mea i muri.' Noatu e maata rai te angaanga i mua ake ka raveia ai te tanutanuanga, kua tamanamanataia te tangata angaanga, e kare tana angaanga i oti. Ae, kare te pu i mataora ana no te mea kare te tangata angaanga i aruaru ua atu rai.

¹² Teianeia e akamanako ana i tetai turanga tei aiteite ki teia tuatau. Te akatutu maira te tangata tanutanu i tetai Kerititiano te meitaki ra tona oraanga, inara te kino atura tona turanga pae vaerua. Ei akaraanga, akamanako ana tatou i tetai taeake e rave maroiroi ra i te angaanga orometua. Noatu te aere ra aia ki te au uipa-

anga e te piri ra ki te angaanga orometua, te manako ra rai aia i te au mea o teianeia ao e reka ana aia. Te inangaro tikai ra aia i taua au mea ra i roto i tona ngakau. Muri ake te rave anga i tana angaanga orometua no tetai au mataiti, kua pakari atu tona inangaro no tetai au mea o teianeia ao e kua akara aia 'ki te au mea i muri.' Noatu e maata te angaanga ka raveia i roto i te angaanga orometua, kare aia i 'akakite ua atu i te tuatua ora,' e kare e piri mai ana ki te au angaanga teokaratiki. (Phili. 2:16) Ka maromaroa a Iehova 'te Pu o te mou,' me akamutu tetai i te aruaru ua atu.—Luka 10:2.

¹³ Te taka ua ra te apiianga. E mea meitaki no tatou kia aere putuputu ki te au uipaanga a te putuputuanga e te angaanga orometua. Inara e maata atu te o maira ki te tavini anga ia Iehova ma te ngakau tiratiratu. (2 Para. 25:1, 2, 27) Me te inangaro tikai ra tetai Kerititiano i 'te au mea i muri' i roto i tona ngakau—koia oki, tetai au mea o teianeia ao—ka kino tona turanga meitaki i mua i te Atua. (Luka 17:32) Me 'rikarika tikai tatou i te kino; e me kapiti atu ki te meitaki,' ka 'tau tatou i te basileia o te Atua.' (Roma 12:9; Luka 9:62) Ka anoanoia tatou katoatoa kia akapapu e kare e apinga i roto i to Satani ao e tapu ia tatou i te akono ngakau katoa anga i te au anoano o te Patireia, noatu te puapinga me kore te meitaki o taua au mea ra.—2 Kori. 11:14; **e tataua ia Philipi 3:13, 14.**

Kimi i te Marama o te Tuatua Mou

(Luka 8:3) E ko Ioana te vaine na Kuza, te akaaere no Heroda, e ko Susana, e e puke vaine ke oki e manganui, ko tei matuapuru mai ia iaia i to ratou apinga.

au mea ke mai roto i te nwtsty no runga ia Luka 8:3

tei matuapuru mai: Me kore "tei akono (oronga na) mai ia ratou." Te kupu Ereni *di-a-ko-ne'o*, te tuatua ra te reira i te akonoanga i tetai i te pae kopapa na te rave anga i tetai angaanga na tetai tangata, te tunu i te kai, te oronga i te

manga e te vai atura. Mei teia rai te aerenga tuatua i roto ia Luka 10:40 (“akono anga i te peu o te manui”), Luka 12:37 (“raverave”), Luka 17:8 (“rave”), e Anga. 6:2 (“raverave ei i te kaingakai”), e ka tau katoa ki te au angaanga pouroa e raveia ana mei teia te tu. I konei, te akataka nei e i akapeea te au vaine tei taikua i roto i te irava 2 e te 3 te akonoanga ia lesu e tana au pipi, te tauturu anga ia ratou i te rave i te angaanga ta te Atua i oronga mai kia rave ratou. No ta ratou i rave, kua akakaka teia au vaine i te Atua. Ei akaari i Tona mareka i teia au vaine, kua taikua to ratou tu takinga meitaki i roto i te Pipiria kia tatau te au uki a muri mai. (Mase. 19:17; Ebe. 6:10) Kua taangaanga katoa-ia teia kupu Ereni no runga i te au vaine i roto ia Mata. 27:55; Mare. 15:41.

(Luka 9:49, 50) Kua tuatua mairā loane, na ko maira, E te Orometua, i akara ana matou i tetai tangata i te tuaru anga i te demoni i toou na ingoa; kua karanga atura matou kiaia, Auraka, no te mea kare aia i aru mai ia tatou nei. ⁵⁰ Kua karanga aturā lesu kiaia, Auraka te reira e akakoreia atu: ko tei kore i no ko maira, no tatou ia.

w08 3/15 31 ¶2

Au Manako Maata Mei te Puka a Luka

9:49, 50—Eaa ra a lesu i kore ei i tapu i tetai tangata mei te tuaru anga i te au temoni ki vao, noatu e kare taua tangata ra i aru mai ana iaia? Kare a lesu i tapu ana i taua tangata ra no te mea kare te putuputuanga Kerititiano i akatinamouia ake. No reira, kare e umuumuia e kia aru mai taua tangata ra ia lesu e kia rauka i te akono i te akarongo i roto i to lesu ingoa e te tuaru anga i te au temoni. —Mareko 9:38-40.

Tatau Pipiria

(Luka 8:1-15) E MURI akera, aere atura aia na roto i te au oire, e te au vila katoa, i te tutu aere anga i te tuatua meitaki i te basi-

leia o te Atua: koia e te tino ngauru ma rua katoa. ² E te au vaine oki i akaoraia te vaerua kino e te maki, ko Maria, i tuatuaia no Magadala, no roto iaia nga demoni toko itu ra, ³ E ko loana te vaine na Kuza, te aka-aere no Heroda, e ko Susana, e e puke vaine ke oki e manganui, ko tei matuapuru mai ia iaia i to ratou apinga. ⁴ E kia putuputu mai te tangata tini e manganui, e no roto i te au oire katoa i te aere anga mai kiaia ra, kua tuatua parabole atura aia kia ratou: ⁵ Aere atura te ruru ua, e ruru i tana ua; e tei te ruru anga, topa iora tetai pae i te pae arataa; e takatakaiia iora, e kaingaia iora e te manu o te reva. ⁶ Topa iora tetai pae ki runga i te ngai paikea; e tei te tupu anga ra, mae atura, no te mea kare i mauu. ⁷ Topa iora tetai pae ki roto i te ngangaere; tupu katoa atura te ngangaere, pokia atura. ⁸ Topa iora oki tetai pae ki te ngai one meitaki, tupu akera, e uua atura, taki tai anere i te ua okotai. Oti akera taua au mea nei i te tuatuaia e ia, kua kapiki atura, E taringa tona ei akarongo anga, e akarongo aia. ⁹ Kua ui maira tana au pipi kiaia, na ko maira, Eaa tikai tenana parabole? ¹⁰ Kua karanga atura aia, Kua orongaia mai te kite ia kotou i te tuatua ngaro o te basileia o te Atua; kareka i tetai papaki, i te tuatua parabole; kia kore ratou e utoa i te akara anga, e kia kore ratou e kite i te akarongo anga. ¹¹ Teia taua parabole nei; Te ua nei, koia te tuatua a te Atua. ¹² To te pae arataa ra, koia te aronga e akarongo ua; e kua aere maira te diabololo, e kua rave ke atura i te tuatua i roto i to ratou ngakau ra, ko te akarongo aea ratou, e ko te ora aea. ¹³ To te ngai paikea ra, koia te āriki i te tuatua ma te rekareka kia akarongo ra; no te mea ra kare i akaia i roto ia ratou, kare to ratou akarongo e roa, kia rokoia e te timataanga ra, taka ke atura. ¹⁴ To te ngai ngangaere ra, koia te aronga kia oti i te akarongo ka aere atu ei,

pokia atura te tuatua i te peu tini o teianeia ao e te apinga, e te au mea e navenave ei ra, i kore ei i ua mai i te ua meitaki. ¹⁵ Kareka to te ngai one meitaki, koia te aronga e akarongo i te tuatua, tāpu piri tikai ki roto i te ngakau pikikaa kore e te tau, e e tika i te uua anga i te ua.

TIURAI 16-22

AU MEA UMERE I ROTO I TE PIPIRIA | LUKA 10-11

“Te Parapore o te Tangata Samaria”

(Luka 10:29-32) Kareka aia no te inangaro i te akatika iaia uaorai, kua tuatua maira aia kia lesu, Koai oki toku tangata tupu? ³⁰ Kua karanga aturā lesu, na ko atura, Kua aere atura tetai tangata no Ierusalem ki Ieriko, rokoia iora aia e te anana keia; i aunaia e ratou tona kakau, e kua paruparu oki aia, aere atura ratou akaruke iora iaia, kua waitata i te mate. ³¹ Kua aere ua maira tetai taunga na taua ara ra; e kia akara atura iaia, tapae atura aia, na tetai pae ara atura i te aere. ³² E tetai ngati Levi oki i na waitata maira i taua ngai ra, kua aere mai ia kua akara, anga ke atura na tetai pae ara.

au mea ke mai roto i te *nwtsty media* Te Mataara Mei Ierusalem ki Ieriko

Te mataara (1) e akaariia nei i roto i teia vitio, kua aite mei te mataara taito i maaniia mei Ierusalem ki Ieriko. E 20 kiromita (12 maira) te mamao o teia mataara e te au tuaivi e 1 kiromita (.6 maira) te oonu. E maata te au tangata e keiaia ana me kore e taiaia ana i runga i teia mataara, no reira kua akanooia tetai au vaeau ki reira ei paruru i te aronga e aere ra na runga i teia mataara. Te oire o Roma ko Ieriko (2) tei te ngai aia o te mataara no te metepara mai o Iudea. Te oire taito o Ieriko (3) e 2 kiromita (runga ua ake i te 1 maira) mei te oire mai o Roma.

w02 9/1 16-17 ¶14-15

“Kare Rava e Tuatua Parapora Kore Kia Tuatua Aia Kia Ratou”

¹⁴ Te rua, e akamaara i te parapora o te tangata tupu Samaria ra. Kua akamata a lesu na te tuatua anga: “Kua aere atura tetai tangata no Ierusalem ki Ieriko, rokoia iora aia e te anana keia; i aunaia e ratou tona kakau, e kua paruparu oki aia, aere atura ratou akaruke iora iaia, kua waitata i te mate.” (Luka 10:30) E mea meitaki ra, kua taiku a lesu i te mataara “no Ierusalem ki Ieriko” ei akakite i tana tumu manako. I te tuatuaanga i teia parapora, i Iudea aia, kare i mamao atu mei ia Ierusalem; no reira penei kua kite te aronga akarongo atura iaia i taua mataara ra tei tuatuaia ra. Ko taua mataara ra e kino tikai, e maata oki no tetai te aere ra koia anake ua. Kua tapaeape aere na roto i tetai ngai maromaroa, i te akariroanga kia manganui te au ngai pipinianga no te au keia.

¹⁵ Tetai atu apinga tau no ta lesu taikuanga i te mataara tei aere atura “no Ierusalem ki Ieriko.” Kia tau ki taua tua, te mea mua e taunga i muri akera ko tetai tangata ngati Levi tei aere katoa ra na taua mataara—noatu rai kare tetai o raua i tapu kia tauturu atu i taua tangata i takinoia ra. (Luka 10:31, 32) Kua tavini te kau taunga i te iero ra i Ierusalem, e kua tauturu atu te au ngati Levi ra ia ratou. E manganui te kau taunga e te au ngati Levi tei noo ki Ieriko me kare ratou e angaanga ana i te iero, no te mea e 23 ua kiro mita mei Ierusalem ra. No reira, kare e ekoko anga kua aere putuputu ana ratou i taua mataara ra. E manako, katoa oki, e te aere atura te taunga e te ngati Levi ra i te mataara “no Ierusalem,” no reira te aere ke maira mei te iero. No reira kare e rauka i tetai te akatika i te tuke anga o teia nga tangata na te tuatuaanga, ‘Te kopae ra raua i teia tangata takinoia ra no te mea te akara anga e kua mate aia, e te amirianga i te kopapa mate ka akariro ia raua kia tau kore i te tavini atu i te iero ra no te tuatau pota.’ (Levitiku 21:1; Numero 19:11, 16) Kare ainei e taka meitaki ana e ko ta lesu parapora te aka-

ata maira i te au apinga tei matauia e te aronga te akarongo maira iaia?

(Luka 10:33-35) Tetai tangata Samaria ra, te aere ua ra i tona aerenga, e tae atura ki taua ngai ra, e kite atura aia iaia, aroa atura; ³⁴ Aere atura kiaia, kua riringi iora i te inu e te wina ki roto i tona au puta ra, vaî atura, e kua akanoo atura iaia ki runga i tana uao-rai puaka, arataki atura aia ki te ngai tapae anga, e tiaki marie atura iaia. ³⁵ E popongi akera, kia aere ke aia ra, kua kiriti iora aia i e rua denari no roto i tona pute, e kua o ake ki te tangata are ra, kua karanga atura kiaia, E utuutu koe iaia nei, e kia riro taau moni, naku ia e tutaki ia koe, kia oki mai au ra.

au mea ke mai roto i te nwtsty no runga ia Luka 10:33, 34

Tetai tangata Samaria: E akavaavaa ana te au ngati luda i te au Samaria e kare ratou e inangaro i te kapiti atu ki te au Samaria. (Ioa. 4:9) Taangaanga katoa te au ngati luda i te tuatua “Samaria” ei akangateitei kore e ei akaari i to ratou riri. (Ioa. 8:48) Karanga tetai puapii i roto i te Mishna e: “Ko tei kai i te varaoa a te Samaria kua aite ki te kai i te kiko o te puaka.” (*Shebith* 8:10) Kare te manganui o te ngati luda e irinaki ana i te tuatua a tetai Samaria me kore i tana tauturu. No teia au tu akangateitei kore o te ngati luda, kua akataka meitaki a Iesu i tetai manako puapinga, i roto i te parapore o te tangata Samaria meitaki e te aroa.

kua riringi iora i te inu e te wina ki roto i tona au puta ra, vaî atura: Kua tata meitaki te taote a Luka i te akatutuanga a Iesu, na te akataka-anga i te ravenga rapakau e raveia ana i te reira tuatau. E taangaangaia ana te wina e te inu ei tama i te au motu o te tangata. E taangaanga katoaia ana te inu ei maoro i te au ngai mamae (akaaite kia Isa. 1:6), e pera te wina ei tama i te au tona kia kore e akakai. Kua akataka katoa a Luka akapeea te au puta me vaiia, me tākai-ia kia kore e kino roa atu.

ngai tapae anga: Te aiteanga o te tuatua Ereni, e “ngai ka ārikiia te katoatoa me kore ka āriki-ia koe ki reira.” Ka rauka i te aronga teretere e ta ratou au manu i te noo ki roto i teia au ngai. Na te tangata tiaki i te ngai tapae anga e akonokono i te au tangata i reira, e ka rauka katoa iaia te tiaki i tetai ua atu tei akarukeia mai kiaia kia tiaki, kia tutakiia ra aia.

(Luka 10:36, 37) I taua nga tangata toko toru ra, koai te tangata tupu iaia, i toou manako anga, i rokoia e te anana keia ra? ³⁷ Kua tuatua maira aia, Ko tei aroa atu iaia ra. Kua karanga aturā Iesu iaia, Ka aere koe, e akapera katoa.

w98 7/1 31 ¶2

Kua Riro Mai Tetai Tangata Samaria ei Tangata Tupu Meitaki

Te akaari maira ta Iesu parapore e ko tetai tangata tiratiratu tikai ko tetai ia tei kore i akarongo anake i te au ture a te Atua mari ra te aru katoa ra i tona au tu. (Ephesia 5:1) Ei akara-anga, te akakite maira te Pipiria kia tatou e “kare te Atua e akono i te tu o te tangata.” (Angaanga 10:34) Te aru ra ainei tatou i te Atua na teia tu? Te akaari maira ta Iesu parapore ora-ora e ko to tatou tu oaoa ki te tangata tupu e mea tau kia maata atu i te au arairai anga pa enua, peu, e te akonoanga. Ko te tika, kua iku-ikuia mai te au Kerititiano kia “takinga-meitaki tatou i te tangata *ravarai*”—kare e ki te au tangata anake te aiteite ra te au pupu tangata, te iti tangata, me kore ra te pa enua e auraka ki te au taeake irinaki anake.—Galatia 6:10.

Kimi i te Mārama o te Tuatua Mou

(Luka 10:18) Kua karanga atura aia kia ratou, Kua kite au ia Satani i te topa anga, mei te uira no runga i te rangi ra.

au mea ke mai roto i te nwtsty no runga ia Luka 10:18

Kua kite au ia Satani i te topa anga, mei te uira no runga i te rangi ra: Te totou nei a Iesu

i roto i teia au tuatua nana, kite aia ia Satani i te uriia anga mai mei te rangi. Te akataka maira a Apo. 12:7-9 i te tamaki tei tupu i te rangi, to Satani uriia anga mai ki raro nei i te enua e te akamataanga te tutara a te Patireia o te Mesia. Akakite nei a Iesu e kare e peke ia Satani e te au temoni te re i roto i tetai tamaki ka tupu, e kua oronga te Atua i te mana ki te au pipi e 70, e au tangata ara, kia akavi i te au temoni. —Luka 10:17.

w08 3/15 31 ¶11

Au Manako Maata Mei te Puka a Luka

10:18—Eaa ta Iesu e karanga ra i tona akakite anga ki te au pipi e 70 e: “Kua kite au ia Satani i te topa anga, mei te uira no runga i te rangi ra”? Kare a Iesu e akakite maira e kua uri takereia mai a Satani mei te rangi mai. Kare te reira i tupu ana e tae roa akera i muri poto ake i te akanooia anga a Karaiti ei Ariki i te rangi i te mataiti 1914. (Apo. 12:1-10) Noatu e kare e rauka ia tatou i te akakite papu tikai, na te tuatua anga no runga i tetai mea te ka tupu i te tuatau ki mua mei te mea rai e kua tupu takere te reira, i te akara anga te akakite maira a Iesu e ka tupu tikai te reira.

(Luka 11:5-9) Kua karanga atura oki aia kia ratou, E oa to tetai i o kotou na, ka aere atu ei aia kiaia i te turuaipo, ka karanga atu ei kiaia ra e, E taku oa, o mai ana e toru manga; ⁶ Kua tapae mai nei tetai oa oku nei i tona aerenga, e kare aku kia tuku atu i mua i tona aroaro. ⁷ E kia tuatua mai aia i roto ra, kia na ko mai, Auraka e akapekapeka mai iaku: kua tamouia te pa, tei runga au i te roi e taku au tamariki katoa; kare e tika iaku kia tu ki runga e o atu naau. ⁸ E akakite atu au kia kotou, Kore ua aia i tu ki runga e oronga atu i te mea e oa aia nona; e tu ra aia i te pati akatenga, ka oronga atu ei i tana i anoano ra. ⁹ E karanga atu oki au kia kotou, E pati, e e orongaia mai ta kotou; e kimi, e kitea ia ia kotou; e topāpā atu, e ki-ritiia mai te pa ia kotou.

au mea ke mai roto i te nwtsty no runga ia Luka 11:5-9

E taku oa, o mai ana e toru manga: E peu matauia na te au tangata i te ngai e noo ra a Iesu, i te akono i te manuiiri, mei tei tataia i roto i teia akatutuanga. Noatu kua tae mai te oa i te **turuaiipo**, ei akaari e kare teia i te tuatau tau i te akono i te manuiiri, kua manako te tangata nona te ngutuare e kua māroia aia kia oronga i tetai kai na te oa. Kua manako katoa te oa e ka anoanoia aia kia tamanamanata i te pu ngutuare kia pati i tetai kai.

Auraka e akapekapeka mai iaku: Te pu ngutuare i roto i teia akatutuanga kare ona inangaro i te tauturu i tetai ke, kare no te mea e kare ona aroa, inara no te mea te moe ra aia. Te au kainga i te reira tuatau, to te aronga putaua tikai, kare i akatuangaia a roto. Naringa te pu ngutuare i tauturu i tona oa, ka āra te katoatoa e te tamariki atu e moe ra.

pati akatenga: Te aiteanga o te tuatua Ereni i taangaangaia i konei e “kare e maku” me kore “kare e akama.” Inara i roto i teia aerenga tuatua, te aiteanga e pati akatenga. Kare te tangata i roto i ta Iesu akatutuanga e akama ana me kore e tapu ana i tona manako i te pati tauturu no tana e inangaro ra, e kua akakite katoa a Iesu ki tana au pipi e kia riro ta ratou pure mei te reira te tu.—Luka 11:9, 10.

Tatau Pipiria

(Luka 10:1-16) E MURI akera, kua akataka atu rai te Atua i e itu ngauru, tataki toko rua atura i te tono anga ia ratou na mua iaia i te au oire, e te au ngai ravarai tana i akakoro e, e aere katoa aia ki reira. ² Kua karanga atura aia kia ratou, Te maata ua nei te mou, te iti nei ra te aronga e kokoti: e teianei, e pure kotou i te Atua o te mou, kia unga mai aia i tetai aronga ei rave i taua mou nana ra. ³ E aere kotou; i na, te tono atu nei au ia kotou mei te punua mamoe i rotopu i te au luko ra. ⁴ Auraka ei āriki moni e taoiia, auraka ei pute, auraka ei

tamaka: auraka e aroa ua atu i te tangata i te arataa ra. ⁵ E te are ta kotou e tomo ra, e akamata na i te karanga atu, Ei au to teianei ngutuare. ⁶ E tei reira te tamaiti no te au, e vai rai ta kotou au ra i rungao iaia: kare ra, ka oki akaou mai ia ki rungao ia kotou. ⁷ E i taua are rai noo ei, e kai ua rai i te kai, e inu ua rai oki, i ta ratou e oronga mai: e tau oki te rave angaanga i tana tutaki. Auraka e aere ki tera are, ki tera are. ⁸ E te oire ta kotou e tomo ra, e oo mai ratou ia kotou, ka kai kotou i te kai e tukuia mai i mua i to kotou aroaro. ⁹ E akaora oki i to reira maki, e karanga atu kia ratou, Kua vaiata mai nei te basileia o te Atua kia kotou na. ¹⁰ E te oire ta kotou e tomo ra, e kare ratou e oo mai ia kotou, e aere atu kotou ki vao ki to reira au arataa, e karanga atu ei, ¹¹ Te one o to kotou oire i piri mai kia matou, e orei atu nei matou, ei akakite anga atu kia kotou: te vaiata mai nei ra te basileia o te Atua kia kotou, kia kite oki kotou. ¹² Te karanga atura au kia kotou, Kia tae ki taua ra, e ngari ake to Sodoma e to Gomora, i te reira oire. ¹³ Aue koe, e Korazina e! aue koe, e Betsaida e! naringa oki te au akairo i raveia i roto ia korua, i raveia i Turia e Sidona, kua tataraara takere ratou, kua noo i te reu ai ma te kakau paoa. ¹⁴ Kareka ko kotou nei, kia tae ki te ra akava anga ra, e ngari ake to Turia e to Sidona. ¹⁵ E ko koe na oki, e Kaperenauma, i akateiteia ki te rangi na, ka oparaia koe ki raro rava i te po. ¹⁶ Ko tei akarongo mai ia kotou na, kua akarongo mai ia iaku; e ko tei akavaavaa mai ia kotou na, kua akavaavaa mai ia iaku; e ko tei akavaavaa mai iaku ra, kua akavaavaa ia iaia i tei tono mai iaku nei.

TIURAI 23-29

AU MEA UMERE I ROTO I TE PIPIRIA | LUKA 12-13

“E Maata to Kotou Meitaki i to te au Manu Rikiriki e Manganui”

(Luka 12:6) Kare aina taki rima manu rikiriki i okoia i nga asario e rua nei? e kare rai tetai i ngaro i te Atua.

au mea ke mai roto i te nwtsty no runga ia Luka 12:6

manu rikiriki: Te kupu Ereni e *strou-thi'on*, te aiteanga e apinga meangitika ua mei tetai ua atu manu rikiriki te tu, te manu mamā roa atu teia e okoia ana ei kai.

(Luka 12:7) E kua ope oki te rauru o to kotou mimiti na i te tatauia. Auraka mari kotou e matakū: e maata to kotou meitaki i to te au manu rikiriki e manganui.

au mea ke mai roto i te nwtsty no runga ia Luka 12:7

kua ope oki te rauru o to kotou na mimiti na i te tatauia: Mei te 100,000 kata rouru i runga i te mimiti me kore te upoko o tetai tangata, i karangaia ai. Te akapapu maira to lehova kite no runga i teia au mea rikiriki tataki tai e, te manako tika maira aia i te au pipi ravarai a lesu Mesia.

(Luka 12:7) E kua ope oki te rauru o to kotou mimiti na i te tatauia. Auraka mari kotou e matakū: e maata to kotou meitaki i to te au manu rikiriki e manganui.

cl 241 ¶4-5

Kare e Apinga e “Akataka Ke ia Tatou i te Aroa o te Atua”

⁴ Te mea mua, te apii tika maira te Pipiria e te kite maira te Atua i te puapinga i roto i tona au tavini tataki tai. Ei akaraanga, kua tuatua a lesu: “Kare aina e taki rua mea manu rikiriki e okoia i te asario okotai nei? kare oki tetai o ratou ra e ngaro i to kotou Metua kia topa ki raro i te enua. Te rauru oki o to kotou na upoko, kua ope ia i te tatauia. Auraka mari kotou e matakū, e maata to kotou meitaki i to te au manu rikiriki e manganui.” (Mataio 10:29-31) Ka akamanako i te aite anga o taua au tuatua ki ta lesu aronga akarongo o te anere mataiti mua.

⁵ Penei ka manako tatou e eaa ra tetai i oko ei i te manu rikiriki. I na, i to lesu tuatau ko te au manu rikiriki tetai manu mama roa atu tei okoia ei kai. Ka akara ana mei tetai moni toka iti ua te puapinga, kua rauka i te tangata oko e rua nga manu rikiriki. Inara kua akakite a lesu i muri mai me kua papa tetai tangata i te akapou e rua moni toka, kua rauka iaia, kare e a manu rikiriki, mari ra e *rima*. Kua orongaia atu tetai manu mei te mea rai e kare te reira e puapinga roa ana. Penei e mea puapinga kore taua au manu i roto i nga mata tangata, inara eaa oki to Tei Anga manako no te reira? Kua tuatua a lesu: “Kare rai tetai [kare rai tetai tei kapitii atu] i ngaro i te Atua.” (Luka 12:6, 7) Teiane penei ka kite atu tatou i to lesu manako. Me kua tuku a lehova i te puapinga ki runga i tetai manu rikiriki okotai, mei teaa atura te puapinga i te tangata! Mei ta lesu i akamarama ra, kua kite taka meitaki oki a lehova ia tatou tataki tai. Eaa ra, kua tatauia to tatou au rauru!

Kimi i te Mārama o te Tuatua Mou

(Luka 13:24) E uapou ua atu na i te tomo na te ngutupa o iti: e karanga atu oki au kia kotou, e manganui te ka timata i te tomo ki roto, e kare rava e tika,

au mea ke mai roto i te nwtsty no runga ia Luka 13:24

E uapou ua atu: Me kore “Tauta ua atu rai.” Akaari mai te au tuatua a lesu i te puapinga o te tauta pakari kia na roto i te ngutupa o iti. Roto i teia aerenga tuatua, e tuketuke te aiteanga tei uriia i roto i tetai au puka, mei te “Maroiroi katoa; Akapou i toou maroiroi katoa.” Roto i te reo Ereni aiteite te aiteanga o te kupu verepa *a-go-ni'zo-mai* ki te kupu nomena *a-gon'*, e taangaangaia ana me tata no runga i tetai taemoemo anga. Roto ia Ebe. 12:1, kua taangaangaia teia nomena ei akatutu i te “oroanga” a te au Kerititiano no te ora. Kua taangaanga katoaia i roto i te turanga me tupu te “tai-taia maata” (Phili. 1:30; Kolo. 2:1) me kore me

“kukumi” (1 Timo. 6:12; 2 Timo. 4:7). Te verepa tei taangaangaia i roto ia Luka 13:24 ka māramaia ei “taemoemo i roto i tetai oroanga” (1 Kori. 9:25), “uapou [iaku uaorai]” (Kolo. 1:29; 4:12; 1 Timo. 4:10), e te “kukumi” (1 Timo. 6:12). No te mea ka rauka teia tuatua i te akaaite ki tetai taemoemoanga, kua manako tetai pae e ko teia akamaroiroiana a lesu, ka tau kia akaaiteia ki tetai tangata me akapou i tona maroiroi katoa kia peke iaia te re.

(Luka 13:33) Aere ua ra au akonei, e apopo, e apopo atura; kare e mate ke atu te peroveta, mari ra ei Ierusalem.

au mea ke mai roto i te nwtsty no runga ia Luka 13:33

kare: Me kore “kare e tano (kare i tupu akapera).” Kare e totou Pipiria e karanga ana e ka anauia te Mesia i Ierusalem, penei no roto mai teia manako ia Dani. 9:24-26. Pera katoa, me ka tamate te ngati Iuda i tetai peroveta, ko te Mesia tikai, ka raveia te reira ki roto i te oire. Kua putuputu mai te 71 Sunederi, te au akava ki Ierusalem, kia akavaia te au peroveta pikikaa ki reira. Penei te manako katoa ra a lesu e tei Ierusalem te ngai e orongaia ana te au atinga ki te Atua e te ngai e taiaia ana te mamoe Pasa. Kua tupu ta lesu au tuatua. Kua apaiia mai aia ki mua i te Sunederi i Ierusalem e kua akavaia, ko te reira katoa te ngai i tamateia ai aia te mamoe “pasa.”—1 Kori. 5:7.

Tatau Pipiria

(Luka 12:22-40) Kua karanga atura oki aia ki tana au pipi, I ako atu ei au kia kotou i teiane, Auraka e apiapi i to kotou ora, i ta kotou e kai; e te kakau no to kotou kopapa. ²³ E maata te ora i te kai, e te kopapa i te kakau. ²⁴ E akamaara i te au kotaa; kare ratou e ruru, kare oki e kokoti; kare ua e are apinga, kare e are kai; i angaia ra ratou e te Atua. Kare aina e meitaki maata to kotou i to te au manu ra? ²⁵ Koai oki to kotou, e tika kia akaroa atu i tona

tu, kia apiapi aia, e okotai ake kubiti? ²⁶ Kare na e tika ia kotou te mea ngiti ua ake, eaa oki kotou i eumiumi atu ei i tetai pae? ²⁷ E akamaara i te au lili, te peea nei to ratou tupu; kare ratou i angaanga, kare oki i iro; e karanga atura au kia kotou, E tae ua atu ki te manea ope o Solomona, kare rai tona manea i arite ki tetai o ratou nei. ²⁸ I pera oki te Atua i te akamanea anga i te rakau rikiriki, akonei te vai ra i roto i te koro, e apopo kua uriia ki roto i te umu; ka tanga atu ei oki ia kotou, e kotou, te aronga akarongo mea ngiti nei! ²⁹ Auraka kotou e ui ua e, i ta kotou e kai, e ta kotou e inu; auraka oki e noo ma te apiapi. ³⁰ Ko ta te au etene oki ia o teianeia ao e kimi nei, ko taua au mea katoa ra; kua kite na to kotou Metua e, kia rauka taua au mea ra ia kotou e tika'i. ³¹ E kimi ra kotou i te basileia o te Atua, e kapiti katoaia mai taua au mea katoa ra ia kotou. ³² Auraka e mataku, e taku anana iti; e mea anoano na to kotou Metua, i te oronga mai i te basileia no kotou. ³³ E oko i to kotou apinga ka oronga atu ei; ei pute piro kore ta kotou uaorai, ei apinga kare e pou ki runga i te rangi, i te ngai e kore e taea e te keia, e kare e pou i te uu. ³⁴ Te ngai oki i vaioia'i to kotou na apinga, ka riro katoa i reira to kotou ngakau. ³⁵ Kia tatuia to kotou taukupu, e kia vai kakā ua ta kotou mori; ³⁶ E kia tau kotou uaorai ki te aronga e tatari i to ratou pu, i te oki anga mai mei te akaipoipoanga; e kia tae mai aia e topāpā maira, kia eeu ratou i te pa kiaia i reira. ³⁷ E ao to te reira au tavini, i te oki mai anga o to ratou pu, te tapapa ra; tikai taku e karanga atu kia kotou na, ka tatua aia i tona taukupu, ka tuku atu ei ia ratou ki te kaingakai ra, e ka raverave atu ei i te kai na ratou. ³⁸ E kia tae mai aia i te rua o te araanga, e i te toru o te araanga, ka rokoia mai ei te pera ra, e ao to te reira au tavini. ³⁹ Kua kite oki kotou, naringa i kite ana te tangata are i te ora e tae mai ei te keia, e ara aia, kare

e oronga ua atu i tona are kia vava'i uaia na. ⁴⁰ E teianeia kia vai teateamamao rai kotou, no te mea, ei te ora manako koreia e kotou na, e tae mai ei te Tamaiti a te tangata.

TIURAI 30–AUKUTE 5

AU MEA UMERE I ROTO I TE PIPIRIA | LUKA 14-16

“Te Parapore o te Tamaiti Ngaro”

(Luka 15:11-16) Kua karanga atura aia, Toko rua a tetai tangata tamariki tamaroa: ¹² Kua karanga atura te tama muri ki te metua, E taku metua, o mai ana i taku tuanga i to tatou nei apinga. Kua tua atura aia i te apinga ravara na raua. ¹³ E topa akera etai rā kare e rainga, kua akaputuputu iora te tama openga i tona apinga katoa, e aere atura i tona tere ki te enua mamao, kua kaituauau atura i tona apinga i te kanga. ¹⁴ E ope rava akera tona apinga, rokoia iora taua enua ra e te onge maata; kite akera aia i te ngere. ¹⁵ Kua topiri atura aia ki tetai tangata tupu o taua enua ra, ko tei unga atu iaia ki te au kainga nona e angai i te puaka-maori. ¹⁶ E kua kaki atura aia i te kai e keingaia e te puaka-maori, kia ki tona kopu: kare ra e tangata i oronga mai iaia.

au mea ke mai roto i te *nwtsty* no runga ia Luka 15:11-16

Toko rua a tetai tangata tamariki tamaroa: E mea umere tikai te apianganga i roto i te akatutuanga o te tamaiti kaimoumou apinga (me kore “te tamaiti ngaro”). Ko tetai parapore roa rava atu teia ta Iesu i akakite. Te mea puapinga i roto i teia akatutuanga, ko te pirianga o te ngutuare tangata. Roto i tetai au akatutuanga, kua taangaanga a Iesu i tetai au mea kare e ora o roto, mei te au ua e te one tukeke, me kore te pirianga i rotopu i te pu e te tavini. (Mata. 13: 18-30; 25:14-30; Luka 19:12-27) I roto ra i teia akatutuanga, taangaanga a Iesu i te pirianga mou tikai i rotopu i tetai metua tane e tana nga

tamaiti. Manganui tei rongō ana i teia parapore penei kare to ratou metua i aite mei teia te tu. Roto i teia akatutuanga, te akaari maira i te inangaro mou tikai o to tatou metua i te rangi no tana au tamariki pouroa i runga nei i te enua, pouroa tei tiratiratu kiaia e tei ngaro ana e kua oki mai kiaia.

te tama muri: I roto i te Ture a Mose, te au mataiapo ka taki rua ta ratou tuanga. (Deu. 21:17) Me ko te tama mua te mataiapo i roto i teia akatutuanga, te aiteanga i reira ko te tuanga a te tama muri e iti ake i ta tona tuakana.

kaituauau: Te kupu Ereni tei taangaangaia i konei, te aiteanga kia “titiri aere (ki tera ngai, ki tera ngai).” (Luka 1:51; Anga. 5:37) Roto ia Mata. 25:24, 26, kua uriia e “akaputupu.” I konei ra, kua taangaangaia ei akataka mai i te tu kaimoumou.

kanga: Me kore “oraanga marikonga kore.” Aite-ite katoa te aiteanga ki te kupu Ereni i roto ia Ephe. 5:18; Tito 1:6; 1 Pete. 4:4. Ka mārama katoaia teia kupu Ereni ei tu kaimoumou apinga me kore e oraanga kaimoumou, kua uriia i roto i tetai au Pipiria ei “oraanga kaimoumou apinga.”

angai i te puaka-maori: I roto i te Ture e manu viivii teia, no reira e angaanga akama e te viivii teia ki te ngati luda.—Levi. 11:7, 8.

kai: Te kai puaka i roto i teia irava e ua rakau tei aite te tu e te kara ki te ua o te pu pātai, te aiteanga i roto i te reo Ereni e (*ke-ra'ti-on*, “tara meangiti”), kua aite te reira ki te ko o tetai manu. Mei mua mai e tae mai ki teia rā, te taangaangaia nei rai teia ua rakau ei angai i te oroenua, te puakatoro e te puaka. Te turanga viivii ta te tamaiti i na roto kua tae rava ki te manako anga e ka kai aia i te kai a te puaka.—Akara i te au mea ke mai no runga ia Luka 15:15.

(Luka 15:17-24) E rako tangata maira aia, kua na ko akera aia, E manganui to taku metua tavini i ouia ra, e kai maata ta ratou e te toe ra tetai pae, e te mate nei au i te pongi! ¹⁸ E

tu au e aere ki taku metua ra, e karanga atu au kiaia, E taku metua, kua ara au i Tei te rangi ra, e ia koe katoa oki, ¹⁹ E kare atura e tau kia tuatuaia au e, e tamaiti naau: e akariro koe iaku mei tetai i te au tavini ou noou nei. ²⁰ Kua tu akera aia, aere atura ki tona metua. E tei te ngai mamao rai aia, kua akara maira tona metua iaia, aroa maira, oro maira, takave maira i runga i tona kaki, kua ongi maira iaia. ²¹ Kua karanga atura taua tamaiti ra kiaia, E taku metua, kua ara au i Tei te rangi ra, e ia koe katoa oki, e kare atura e tau kia tuatuaia au e, e tamaiti naau. ²² Kua karanga atura ra te metua ki tona au tavini ra, Apai mai ana i te kakau pu meitaki ra, e akakakau mai iaia nei, e momono i tetai tapeka ki tona rima, e aao oki te tamaka ki tona vaevae. ²³ E tiki oki i te punua puakatoro akaangai ra e ko; kia kai-kai tatou, e kia rekareka oki: ²⁴ Ko taku tamaiti nei oki, i mate ana, e kua ora mai nei; i ngaro ana, e kua kitea mai nei.

au mea ke mai roto i te nwtsty no runga ia Luka 15:17-24

e ia koe katoa: Me kore “i mua i toou aroaro.” Te kupu Ereni *e-no'pi-on*, te aiteanga “i mua ia koe,” kua taangaanga katoaia teia aiteanga i roto ia 1 Samu. 20:1 o te urianga *Septuagint*. Roto i tera irava karanga a Davida kia Ionatana: “Eaa taku nei ara i toou na metua?”

au tavini ou noou: Tona oki anga ki te kainga kua manako te teina e ka pati aia kia ārikiia e tona metua tane, kare ra ei tamaiti nana, ei tavini i ouia. Kare i reira ana tuanga apinga i roto i te ngutuare mei te au tavini rai, e tangata ua aia kua tutakiia kia angaanga no tetai rā.—Mata. 20:1, 2, 8.

ongi maira iaia: Me kore “ongi ma te akaperepere iaia.” Ka māramaia te tuatua Ereni e “ongi maira” ei verepa no te tuatua *phi-le'o*, tetai au atianga kua uriia e “ongi atura” (Mata. 26:48; Mare. 14:44; Luka 22:47) inara tona aiteanga tikai ko te tu “akaperepere” (Ioa. 5:20;

11:3; 16:27). Na roto i te āriki anga iaia ma te inangaro e te akaperepere, kua akaari mai te metua tane e kua tae tona ngakau i te āriki mai i tana tamaiti tei tatarara.

kia tuatuaia au e, e tamaiti naau: I roto i tetai au urianga Pipiria kua kapitiia mai te aerenga manako: “E akariro koe iaku mei tetai i te au tavini ou noou nei,” kua ārikiia teia no te mea tei roto i te au tataanga taito mua. Manako tetai aronga uri Pipiria e ka āū teia aerenga manako kia Luka 15:19.

kakau . . . tapeka . . . tamaka: Kare teia kakau i aite ki tetai ua atu kakau mari ra ko te **mea meitaki roa atu**—penei e kakau manea te tuiia anga tei tau no te au manui. Te tapea tana i tuku ki runga i te rima o tana tamaiti kua akaari mai i to te metua inangaro, tona mareka te akangateitei e ei akairo kua āriki akaouia aia ei tamaiti nana. Kare te au tavini e aao ana i te tapea e te tamaka. No reira inangaro te metua e kua āriki akaouia tana tamaiti ki roto i tona ngutuare.

(Luka 15:25-32) Rekareka atura ratou. Tei te kainga tana tama mua: e te aere maira ki te ngutuare, e waitata maira, akarongo maira aia i te tangi koe e te ura. ²⁶ Kua kapiki maira aia i tetai tavini, kua ui maira i taua au mea ra. ²⁷ Kua karanga atura aia kiaia, Teia mai nei toou teina; e kua ko io nei to metua i te punua puakatoro akaangai nei, no te mea i aere ora mai nei aia, kare i maki. ²⁸ Riri akera aia, kare akera i tae ki roto; i aere atu ei te metua tane ki vao, taparu atura iaia. ²⁹ Kua na ko maira aia, i te tuatua anga mai, ki te metua tane, I na, e manganui akenei oku mataiti i te tavini anga ia koe nei, e kare rava akenei au i akarongo ngata i taau tuatua: e kare koe i oronga ua mai i tetai punua puaka-nio naku, kia akarekareka au i toku au taunga: ³⁰ Tei te oki anga mai ra o taau tamaiti na, ko tei kaimoumou i toou apinga na te au vaine akaturi ra, ko io nei koe i te punua puakatoro akaa-

ngai nei nana. ³¹ Kua karanga atura aia kiaia, E tama, e tika koe i ko nei iaku nei, e toku apinga ravarai, noou ia. ³² E mea tika oki ia tatou kia rekareka e kia perepererekavana: ko to teina nei oki i mate ana, e kua ora mai nei; i ngaro ana, e kua kitea mai nei.

Kimi i te Mārama o te Tuatua Mou

(Luka 14:26) Ko te tangata e aere mai kiaku nei, e kare i akaruke i tona metua tane, e tona metua vaine, e tana vaine, e tana au tamariiki, e tona au taeake, e tona au tuaine, e tona katoa uaorai ora, kare aia e riro ei pipi naku. **au mea ke mai roto i te nwtsty no runga ia Luka 14:26**

akaruke: I roto i te Pipiria e tuke ke te aiteanga o te kupu “akaruke.” Tetai aiteanga e tu mareka kore tei akatupuia e te riri, e ka akakeu teia i tetai tangata kia rave i te kino ki tetai. Tetai taime te tuatua ra i te tu mareka kore i tetai tangata me kore i tetai apinga, akatupu atura i te tu papakitai. Ko tetai aiteanga o teia tuatua, kia maata atu te anoano i tetai i to tetai. Ei akaraanga, kua karangaia e kare a Lea i “anoanoia” e lakoba, ko Rahela tana i anoano ei, te aiteanga e maata atu tona inangaro ia Rahela ia Lea (Gene. 29:31; Deu. 21:15), kua taangaangaia teia aerenga manako i roto i te au puka taito a te ngati luda. Inara kare te aiteanga o te tuatua a lesu e, kia riri me kore kia akaruke tana au pipi i to ratou ngutuare tangata e ia ratou uaorai, me ko te reira te tu, kare teia e āū ki te kaveinga i roto i tetai au lraua ke mai. (Akaaite kia Mare. 12:29-31; Ephe. 5:28, 29, 33.) Te aiteanga o te kupu “akaruke” i roto i teia aerenga manako, “kia maata atu te anoano i tetai i to tetai.”

(Luka 16:10-13) Ko te akono meitaki i te mea ngiti ra, kua akono meitaki katoa i te mea maata; e ko te pikikaa i te mea ngiti ra, kare katoa ia i akono i te mea maata. ¹¹ E teiane kare kotou i akono i te apinga pikikaa, naai

e tuku atu kia kotou te mea mou tikai? ¹² E kare kotou i akono tikai i ta tetai ke ra apinga, naai e tuku atu i ta kotou uorai? ¹³ Kare e tika i te tavini kia akono atu i nga pu e toko rua: ka riro aia i te riri atu i tetai, e te inangaro atu i tetai; e kare ra, e riro ia i te tau atu i tetai, e te akaviivii atu i tetai. Ko kotou nei oki, kare e tika kia akono, i te Atua e te Mamona.

w17.07 4-5 ¶7-8

Kimi i te Apinga Mou Tikai

⁷ **E tatau ia Luka 16:10-13.** I roto i ta Iesu tua, kua akataeake te akaaere ki te aronga te ka puapinga aia. Inara, kua inangaro a Iesu i tana au pipi kia akataeake ki te aronga i te rangi ma te akakoroanga noinoi kore. Inangaro aia ia tatou kia mārama ko te tu e taangaanga ra tatou i te apinga pikikaa ka akaari mai e e tiratiratu tatou ki te Atua. Akapeea tatou me rave i teia?

⁸ Tetai mataara ka akapapu i to tatou tiratiratu me taangaanga i te apinga, na te oronga i te tauturu ki te angaanga tutu evangeria i te ao katoa ta Iesu i totou. (Mataio 24:14) Tetai tamaine i Initia, e manga pia moni tana e kua akaputu marie aia i te moni. Kare katoa aia i oko ana i te apinga kangakanga nana. Te ki anga te pia moni, kua oronga pouroa aia i tana moni ki te angaanga tutu aere. Tetai taeake i Initia e tanutanu anga akari tana. Kua oronga maata ua aia i te akari ki te opati uri reo o Malayalam. No te mea e oko ana te opati uri reo i te akari, kua manako aia e puapinga atu tana tauturu i te oronga i te moni. E “pakari maata” tikai teia. Mei te reira katoa, e oronga putuputu ana te au taeake i Greece i te inu orive, te titi, e tetai au kai ki te pamiri Betela.

Tatau Pipiria

(Luka 14:1-14) E TAE akera ki tetai sabati, aere atura aia ki roto i te are o tetai Pharisea tangata mana e kai i te kai, te akara matariki maira ratou iaia. ² E i na, tei mua i tona aro-

aro tetai tangata, kua mate i te koao. ³ Kua karanga aturā Iesu ki te au apii ture e te au Pharisea, na ko atura, E mea tika aina i te akaora i te maki i te rā sabati. ⁴ Kare ra ratou i ki mai. Kua rave atura aia iaia ra, akaora atura, e tuku atura kia aere ana: ⁵ E kua karanga atura aia kia ratou, na ko atura, Koai to kotou e kare e totō mai i tana asini ki runga, e tana puakatoro, kia topa ki roto i te vaa-rua i te rā sabati? ⁶ E kare atura e tika ia ratou kia patoi mai i taua tuatua ra. ⁷ E kia akara atu aia i taua au manui ra i te rapurapu anga, kia riro ia ratou te ngai teitei i te kaingakai ra; kua tuku atura aia i tetai parable, na ko atura kia ratou, ⁸ Kia tuatuaia mai koe e aere ki te oro akaipoipoanga, auraka e aere kite ngai teitei i te kaingakai: ko te tuatua katoaia atu aea tetai tangata taoiau maata atu; ⁹ Ko te aere atu oki taua tangata i tuatua ia korua ra, e te karanga atu kia koe e, Ka tuku mai i tenana ngai ki teiane tangata; ko te aere akama ua atu oki koe ki te ngai akaaka. ¹⁰ Kia tuatuaia koe ra, e aere ua atu ki te ngai akaaka; e kia tae mai tei tuatua kia koe ra, kia na ko mai aia kia koe e, E tama, e aere atu koe ki runga atu: e teitei atura koe ki mua i te aroaro o te aronga e noo katoa i te kaingakai ra. ¹¹ Ko tei akateitei iaia uorai, ka taakaakaia ia; e tei taakaaka iaia uorai, ka akateitei ia. ¹² Kua karanga atura aia kiaia i tuatua mai iaia ra, Kia akatupu koe i te kaingakai avatea, e te kaingakai aiai, auraka e tiki atu i toou au oa ra, e toou au taeake, e toou kopu-tangata, e te aronga tangata tupu apinga nui ra; ko te tiki katoa mai aea ratou ia koe, ka tutakii mai aea koe. ¹³ Kia akatupu ra koe i te pokai, ko te tangata rikiriki te tiki atu, ko te rima motu ra, ko te pirikoki, ko te matapo: ¹⁴ E e ao toou i reira, kare oki a ratou kia tutaki mai ia koe: e tutakii mai oki koe kia tae ki te tuakaouanga o te aronga tuatua-tika.